

نقش ساختار محیطی کشور بر فعالیت های عشایری با تاکید بر دام (محدوده مورد مطالعه: استان خوزستان)

حسین طرفی منیشدی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی - توسعه پایدار روستایی، دانشگاه پیام نور مرکز ارومیه، H.torfi1080@gmail.com

چکیده

یکی از مهمترین عوامل که شرایط زندگی را در محیط جغرافیایی فراهم می آورد شرایط آب و هوایی است که شامل مقدار متوسط بارش، رطوبت و درجه گرمای متوسط سال است. کیفیت ریزش های جوی (برف و باران) و زمان ریزش ها و فشار هوا، جریانات فصلی هوا و بادهای محلی موقتی در طول یکسال نیز می بایست در نظر گرفته شود. تاثیر آب و هوا در زندگی عشایر کوچرو به مراتب بیش از سایر عوامل جغرافیایی است. هدف اولیه این مقاله بررسی و تاثیر شرایط اقلیمی بر زندگی و فعالیت عشایر کوچنده استان پرداخته می شود. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است. همچنین استفاده از آمار و اطلاعات بدست آمده از سرشماری های عشایر کوچنده طی سالهای گذشته بود. در آخرین سرشماری اجتماعی، اقتصادی عشایر کوچنده سال ۱۳۸۷ صورت گرفت در این استان کاهش شدید تعداد دام های سبک، تغییر شدید نسبت دام های سنگین، کاهش مقدار و کیفیت علوفه جهت تغلیف دام، کاهش شدید جمعیت و خانوار عشایری استان نسبت به دوره قبل سرشماری احساس می شود. جمعیت در دوره ییلاقی و قشلاقی به ترتیب ۱۲/۲ و ۱۹/۹ درصد نسبت به دوره قبل کاهش یافته است در حالی که میزان کاهش جمعیت عشایر کشور ۹ درصد بوده است. به طوری که نتایج حاکی از آن است که در استان خوزستان عوامل مختلفی از جمله تغییرات آب و هوایی و مهمتر از همه کاهش بارندگی، از بین رفتن مراتع میان بند، کمبود علوفه دامی، نبود امکانات رفاهی و بروز پدیده خشکسالی در طی چند سال اخیر موجب از هم پاشیدگی زندگی جامعه عشایری در استان خوزستان شده است. در این تحقیق پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات به وسیله نرم افزار GIS به ارائه راهکارهایی مناسب خواهیم پرداخت.

واژگان کلیدی: اقلیم، عشایر، خوزستان، دام، GIS

مقدمه

سال است. کیفیت ریزش های جوی (برف و باران) و زمان ریزش ها و فشار هوا، جریانات فصلی هوا و بادهای محلی موقتی در طول یکسال نیز می بایست در نظر گرفته شود. اقلیم خود نیز متاثر از عرض جغرافیایی - ناهمواری ها - دوری و نزدیکی به آبها و دریاهای جریانات دریایی و بادهاست. [۴] بر طبق آخرین سرشماری اجتماعی اقتصادی عشایر کوچنده سال ۱۳۸۷ در کل مناطق عشایری استان های کشور ۱۰۴ ایل و ۵۳۶ طایفه مستقل سرشماری شده اند. تعداد جمعیت کوچنده کشور در سال ۱۳۸۷ برابر ۱۱۸۶/۸۳۰ نفر در قالب ۲۱۲۶۶۰ خانوار بوده است. که نسبت به سال ۱۳۷۷ - ۶۲ طایفه کاهش یافته و هم از تعداد کل جمعیت نسبت به دوره قبل کاهش محسوسی مشاهده می شود. سهم استان خوزستان در این سرشماری بدین شرح است: استان خوزستان دارای بیش از ۱۴۰ هزار نفر عشایر کوچنده قشلاقی در قالب ۲۳۲۷۴ خانوار، ۱۵ ایل و ۹ طایفه مستقل می باشد. از نظر جمعیت پس از استان فارس بیشترین جمعیت عشایر کوچنده قشلاقی را در بین استانهای کشور در خود جای داده است. [۵] همچنین استان خوزستان دارای اقلیم های متفاوت می باشد که به نوبه خود زندگی عشایر کوچنده استان را تحت تاثیر قرار داده است. در این مقاله به طور مختصر در مورد آن توضیح داده خواهد شد. جمعیت عشایری ایران تا یک قرن پیش ۱/۴ کل جمعیت کشور را تشکیل می دادند. حدوداً ۳٪ کل جمعیت کشور بوده که با

جامعه ایران از سه جامعه شهری، روستایی و عشایری تشکیل شده است. عشایر در طول تاریخ نقش بسیار مهمی را برای نگهبانی مرزهای ایران از نفوذ بیگانگان ایفا نموده است [۱]. به بیان دیگر، عشایر گروهی از مردم، با نوع زندگی اجتماعی خاص و سازمان تولیدی می باشند که اساس معیشت آن ها بر بهره برداری از فرآورده های دامی به همراه کوچ و جابجایی انسان و دام به منظور استفاده از چراگاههای طبیعی در مناطق ییلاقی و قشلاقی استوار است. «هدف اصلی کوچ نشینان یافتن چراگاه بود. منابع طبیعی بویژه مراتع سرسبز از قدیم موجب پیدایش و تداوم شیوه ای از دامداری شده که بیشتر بر بهره برداری از مراتع متکی است در این شیوه دامداری برای تغلیف دام از مراتع کوچ ضروری و واجب به نظر می رسد بر این اساس شیوه ای از زندگی تکوین یافته که مبتنی بر کوچ نشینی و دارای وجوه متمایز با زندگی یکجانشینی بوده است» [۲]. یکی از مهمترین عوامل عمده ای که شرایط زیست و حتی عدم زیست را در محیط جغرافیایی فراهم می آورد آب و هوا یعنی وضعیت هوا و شرایطی که عناصر اقلیمی به طور سیستماتیک به وجود می آورند می باشد. [۳] پس تغییرات آب و هوایی است که زندگی عشایر کوچنده را تحت تاثیر قرار می دهد. به بیان دیگر، «شرایط آب و هوایی شامل مقدار متوسط بارش، رطوبت و درجه گرمای متوسط